

Új eszméért lelkesedett Wildner Ödön kettős jubileuma

SZÁZ ÉVE múlt tegnap, hogy Wildner Ödön 1874. június 11-én, Kassán megszületett, s ma harminc esztendeje, 1944. június 12-én halt meg Szombathely mellett, Búcsú községben. Ki volt Wildner Ödön? A főváros kultuszminisztere — így jellemezte őt Bárczy István, barátja, munkatársa, a főváros polgármestereként közvetlen főnöke. „Nagyon tehetséges, mind a társadalomtudományokban, mind a szépirodalomban felkészült, jókedvű, szellemes, derék ember” — írta róla ifjú korától jó barátja és ugyancsak munkatársa, Harrer Ferenc. „Író, tudós, filozófus... lelkiismeretes, kitűnő ember, szociológus, aki új eszméért lelkesedik és gyűlöl minden maradiságot” — mondta Wildnerről Bókay János. „Egyik legérdemesebb korai népszerűsítője Gorkijnak hazánkban... ő mutatott rá először Gorkij munkásabrázolásának jelentőségére” — állapította meg róla Lukácsy Sándor húsz esztendeje megjelent tanulmányában.

Polgárember volt Wildner Ödön, haladó polgár. Harrer Ferenc — emlékezéseiben írta — az ő révén jutott kapcsolatba az ország későbbi történetében oly nagy szerepet játszó haladó ifjúság élcsoportjával. Szabó Ervin, Bolgár Elek, Kernstock Károly, Madzsar József és mások tartoztak ebbe a baráti körbe, amely századunk első két évtizedében mint demokratikus ellenzék küzdött az elmaradottság ellen és a független, polgári demokratikus Magyarorszáért.

EGY IDEIG HIVATALOSAN IS, hivatalnokként is fáradozhatott Wildner Ödön demokratikus, kulturális és szociálpolitikai programjának megvalósításán. A századforduló előtt, huszonnégy évesen lépett a főváros szolgálatába, 1911-ben tanácsnok lett, Bárczy István kormányzatában a szociálpolitikai és közművelődési osztályt, majd a közoktatási osztályt vezette. A többi között számos városfejlesztési kérdés megoldásához járult hozzá, része volt a Fővárosi Könyvtár előkészítésében, ő szervezte meg az esti művelődési tanfolyamokat. „A lakásbajok szanálása, anya- és gyermekvédelem, a népelelmezést és a nép egészségügyét előmozdító intézmények, az iskolán túli gazdasági és művészi népnevelés, munkásügyi szociálpolitikai program, az iskola keretén belüli gyermekvédelem, a modern iskolaépületek megvalósítása... napközi otthonok, iparostanonc-otthonok, iskolaorvosi intézmények létesítése, családi körülmények, környezet diagnózisa, ime, a tettek és teendők egész sorozata” — így adott programot 1913-ban.

A Tanácsköztársaság eltiprása után távoznia kellett a főváros közeletéből. Milotay István, az *Új Nemzedék* felelős szerkesztője támadta meg Wildnert és a főváros kulturális közeletének sok más haladó személyiségét, közöttük Harrer Ferencet, Szabó Ervint, Madzsar Józsefet, Balázs Bélát, Bolgár Eleket. Wildner Ödön munkásságában az *írói-irodalmi tevékenység* kapott most vezető szerepet. Lektorként dolgozott, a könyvkiadók és könyvkereskedők egyesületének főtítkára lett.

ÉS ÍRT. Könyvei jelentek meg már korábban is, így Nietzsche-ről már 1907-ben; ez a könyv később azzal vált Wildner életművében különösen fontosná, hogy ő maga gátolta meg új kiadását akkoriban, amikor Nietzsche-t egyoldalúan értelmezve, a nemzeti szocializmus előkészítőjeként kezdték tekinteni. Kiadott *Léleküldőt* címmel egy sokforrású idézetgyűjteményt. Goethéről ugyancsak írt már korábban is; 1922-ben *Goethe-breviáriumot* adott közre. Fordította többek között Emerson, Vanderwede, Goncourt, Swift, Andrejev, Montgomery, Turgenyev, Dickens, Daudet és mások műveit. Gorkij mellett sokra értékelt és népszerűsítette Ibsent és Björnsont is.

Igényes kritikus volt. Horváth Zoltán *Magyar századforduló* című tanulmányában így méltatta a kritikus Wildnert: „Teljes emberséggel ápolja a helyes szándékot, kiált világgá első sikereket.” Kritikus ennél szebb elismerést aligha arathat. Ember-eszményét is jelzi, amint egyik

esszéjében Thury Zoltánt jellemezte: „Nem tartozik a kellemes emberek közé és sohasem lesz nagy közönsége, mely csak a kellemes és mulatságos embereket szereti, s elfordul a tépelődő, csüggedt, keserű, lázadó, radikális igazmondóktól... Nem nagy művész, de igaz ember...”

Ő MAGA IS ilyesféle ember volt, s mint író, kultúraszervező, művelődéspolitikus egyaránt ilyen töprengő, gondolkodó igaz emberek pallérozására törekedett, pedagógiasegítő munkájával ilyen igaz emberek neveléséhez járult hozzá. „Milyen kár, hogy írói munkásságát is feledékenység borítja és írásai a könyvtárak pora alatt szunnyadnak, szanaszéjjel számos folyóiratban, felejtett könyvek bevezetőiben!” — írta őt esztendeje, Wildnerre emlékező, s akkor a *Magyar Nemzetben* is méltatott folyóirataikkében Syposs Zoltán. Most újabb, s kettős jubileum kéri számon az utókortól, a jelenkortől egy „igaz ember” sajtó kora haladó s cselekvő emberének tiszteletét.

(z. l.)